

WOORDENSCHAT - *MIDDENBOUW*

Met woorden aan de gang

Praktische handvatten voor het taalles- en rekenonderwijs zoals deze Kwaliteitskaart zijn te vinden op www.taalpilots.nl en www.rekenpilots.nl.

De rubriek 'implementatiekoffer' bevat alle informatie en handreikingen die in het kader van de Kwaliteitsagenda Primair Onderwijs worden ontwikkeld om het onderwijs in de basisvaardigheden te verbeteren.

MIDDENBOUW - Woordenschat

Met woorden aan de gang . . . in de regelmaat van alledag!

Ideeën voor woordspelletjes in de middenbouw

Om woordenschatontwikkeling te bevorderen is het belangrijk dat de nieuwsgierigheid van kinderen naar woorden wordt gestimuleerd. Een van de manieren om dit te doen is door op een speelse manier dagelijks met woorden bezig te zijn. Op deze kwaliteitskaart is een reeks spelletjes en activiteiten uit de praktijk verzameld waarbij leerlingen met woorden aan de gang gaan.

Deze speelse activiteiten dragen ertoe bij dat de groep een plek wordt waar kinderen veel met woorden bezig zijn, nieuwsgierig worden naar woorden en worden uitgedaagd nieuwe woorden te leren.

Woordenschatontwikkeling vraagt een aanpak langs meerdere wegen. Alleen met woordspelletjes bezig zijn is niet genoeg. Leerkrachten leren kinderen ook expliciet woorden aan en leren kinderen hoe ze zelf de betekenis van woorden kunnen achterhalen wanneer ze teksten lezen of ernaar luisteren. Aandachtspunten hiervoor zijn op andere kwaliteitskaarten uitgewerkt.

1.	Galgje Dit kan op verschillende manieren: De leerkracht speelt met een doelwoord 'galgje' tegen de klas. Ook kan een leerling op het bord 'galgje' spelen tegen de klas. Maar het kan ook in tweetallen, zodat alle leerlingen tegelijkertijd aan de gang kunnen gaan.
2.	Woorden doorfluisteren Woord of zin doorfluisteren. Een variant is dat alle leerlingen na het doorfluisteren een tekeningetje van het woord maken. Heeft iedereen hetzelfde getekend?
3.	Samen zinnen maken De leerkracht begint met het eerste woord en schrijft dit op. Daarna mogen de kinderen achtereenvolgens een woord toevoegen, de leerkracht schrijft het er telkens bij. Het moet wel een goede zin blijven.
4.	Associëren Waar denk je aan bij het woord ...? Bij een woord heel snel associaties geven.
5.	Sorteren Leerlingen sorteren een serie woorden in rijtjes die 'bij elkaar horen'. Ze mogen zelf criteria bedenken waarop ze sorteren. Bijvoorbeeld: doewoorden, woorden die gevoel uitdrukken, woorden waar je 'de' voor kan zetten, woorden die vrolijkheid uitdrukken, deftige of ordinaire woorden, enzovoort.
6.	Welke woord hoort er niet bij? Rijen met woorden, die met elkaar te maken hebben. Eén woord hoort er niet bij. Welk woord? Waarom hoort het er niet bij?
7.	Combineren Woorden uit twee rijen combineren tot samengestelde woorden broek – zak , maan – licht, fietsen – rek.
8.	Wat hoort bij elkaar? Maak een set van woordkaartjes en plaatjes. Welk plaatje en woordkaartje horen bij elkaar?
9.	Woordenmemory De leerkracht maakt een set kaartjes. Op de helft van de kaartjes worden woorden geschreven. Op de andere helft van de kaartjes wordt een plaatje van de woorden geplakt (makkelijker variant) of wordt een definitie van het woord geschreven. Tijdens het spel liggen de kaartjes met de achterkant naar boven. De leerlingen draaien om de beurt twee kaartjes om en zoeken naar kaartjes die bij elkaar horen. Wie de meeste heeft, heeft gewonnen. (Dit is een spel voor kleine groepen van 2-5 leerlingen.)
10.	Het woord in een zin Zinnetjes maken met een bepaald woord. Wie maakt de langste zin met het woord? Wie maakt een zin waaruit duidelijk wordt wat het woord betekent?
11.	Het woord niet gebruiken Een afbeelding beschrijven zonder het woord te noemen.

12.	Rugschrijven Kinderen schrijven een woord van de woordmuur op elkaars rug. Wie raadt het woord?
13.	Maak het af Onvolledige woorden verder invullen zoals bijvoorbeeld 'b..r' Meerdere oplossingen zijn mogelijk: beer, bier, boor, buur, boer. Kennen we de woorden?
14.	Pictionary, woorden tekenen Tekenen een woord, de anderen raden wat het is.
15.	Woord raden door vragen stellen Eén van de leerlingen neemt een woord in gedachte, de andere leerlingen stellen vragen, die alleen met 'ja' en 'nee' mogen worden beantwoord. Door het stellen van vragen probeert de groep erachter te komen om welk woord het gaat.
16.	Nuttige voorwerpen Leerlingen 'het nuttigste voorwerp dat thuis wordt gebruikt' mee laten nemen naar school en laten vertellen wat het is en waarom dit voorwerp is gekozen.
17.	Woorden gebruiken in een verhaal Leerling vertelt gedurende een minuut een verhaaltje waarbij hij/zij zo veel en vaak mogelijk de woorden van het bord gebruikt. De kinderen van de klas tellen hardop mee als een woord gezegd is.
18.	Woordbingo De leerkracht heeft een set enkele kaartjes van de te leren woorden (ongeveer 20). Op het bord staan de te leren woorden geschreven. De leerlingen schrijven op een blaadje 5 doelwoorden, die ze zelf mogen kiezen. De leerkracht kiest willekeurig een kaartje uit de stapel en leest de betekenis voor (c.q. wijst het aan, doet het voor). De leerlingen moeten de woorden herkennen en aanstrepen als dat woord op hun blaadje staat. Welke kinderen hebben als eerste alle woorden aangestreept? Die mogen 'bingo' ROEPEN!
19.	Kruiswoordpuzzels Bestaande kruiswoordpuzzels voor kinderen maken of zelf een kruiswoordpuzzel maken.
20.	Woordzoekers Bestaande woordzoekers voor kinderen maken of zelf een woordzoeker maken. Zinnen maken met de woorden die je in de woordzoeker gevonden hebt.
21.	Bijzonder schrijven Schrijf het woord op een speciale manier op, zodat de betekenis duidelijk wordt. Bijvoorbeeld: w LK, P L.
22.	Gedichtje maken met enkele nieuw geleerde woorden.
23.	Oefeningen rond woordschema's die al in de groep hangen. Bijvoorbeeld rond de woordparachute: ogen dicht, een woord bedekken, welk woord zit er niet meer bij?

24.	Wat is het, wat kan je er mee doen? Een voorwerp op de 'verteltafel' leggen en de leerlingen uitnodigen om erover te vertellen.
25.	Welke kaartjes horen bij elkaar? Maak setjes kaartjes: het woord en een plaatje van het woord, of het woord en een definitie van het woord. Deel de kaartjes uit: iedere leerling krijgt 1 kaartje. Leerlingen die kaartjes hebben die bij elkaar horen moeten elkaar opzoeken. Voor deze activiteit kunnen de kaartjes van het woordenmemory gebruikt worden.
26.	Woordencollage Een collage maken, met woorden en afbeeldingen gericht op een bepaald onderwerp of thema.
27.	Flitsen Maak een set met kaartjes waarop plaatjes van woorden: de kaartjes snel laten zien en dan wegdraaien. Welk woord heb je gezien?
28.	Ik ga op vakantie en ik neem mee... Herhalen van de woorden van de voorgangers en zelf een nieuw woord toevoegen.
29.	Wat is het verschil? De leerkracht noemt twee voorwerpen die op elkaar lijken en vraagt aan de leerlingen: 'Wat is het verschil tussen?'. Bijvoorbeeld; 'Wat is het verschil tussen een glas en een kopje?'
30.	Woordspin Op een groot vel papier, dat aan de muur gehangen wordt, wordt een aantal woorden dat bij elkaar hoort geschreven. De leerkracht kan er zo nu en dan aan refereren.
31.	Waslijn Een aantal te leren woorden wordt duidelijk op kaarten geschreven. Op de achterkant staat de betekenis of is een plaatje geplakt. De kaarten worden met knijpers aan een waslijn in de klas gehangen.
32.	Invuloefening De leerkracht schrijft een aantal zinnen op papier waarin de leerlingen de juiste woorden in moeten vullen.
33.	Maak een rap met de woorden van de woordmuur. Studeer die met de hele groep in.
34.	Kaartje hangen De leerkracht heeft een enkele set kaartjes met daarop de woorden geschreven. De leerlingen moeten de kaartjes bij de goede voorwerpen in de klas leggen. De leerkracht kan ook enkele leerlingen naar voren roepen die d.m.v. pantomime een bepaald gevoel uitdrukken. Ook daar kan een leerling de juiste kaart bij hangen.
35.	Wat zijn de moeilijkste- makkelijkste woorden van deze week? Ga samen de moeilijkste woordjes stampen. Welk duo kent het eerst het eigen rijtje?
36.	Husselen Letterkaartjes door elkaar op tafel leggen. Welke woorden kunnen we met deze letters maken?

37.	Vragenspel De leerkracht vraagt bij een woord aan de leerling: 'Wat kan je doen met ...?'.
38.	Woordenschrift In halve schriftjes noteren de leerlingen per bladzijde bovenaan een woord (zelfstandige naamwoorden altijd met lidwoord!). Ze schrijven er de betekenis onder, maken een bijbehorende tekening of zoeken bijbehorende plaatjes.
39	Rijmen De leerlingen moeten zoveel mogelijk rijmwoorden maken met een door de leerkracht gegeven woord.
40.	Mijn eigen woordendoosje Leerlingen verzamelen uit teksten die ze lezen woorden die ze mooi, bijzonder of moeilijk vinden. Ze schrijven de woorden op en stippen ze in hun eigen woordendoosje. Leerlingen praten met elkaar over de woorden in hun doosje. De leerkracht besteedt klassikaal aandacht aan de woorden in de doosjes.

Colofon

De Kwaliteitskaarten Woordenschat *Met woorden aan de gang middenbouw* (november 2009), samengesteld door Dirkje van der Nulft, Marianne Verhallen en Joop Stoeldraijer, is een uitgave van Projectbureau Kwaliteit. Het Projectbureau Kwaliteit draagt zorg voor de uitvoering van de Kwaliteitsagenda PO Scholen voor morgen. Dit gebeurt onder verantwoordelijkheid van de PO Raad.